

Универзитет Црне Горе, Филозофски факултет,
Никшић, Црна Гора

УДК 271.222(497.11)-726.1-36:929 Сава, свети(049.32)

СВЕТЛА СЕН ТЕ РУКЕ НАД НАМА

**НАТАША ПОЛОВИНА: САВА
НЕМАЊИЋ – СВЕТИ САВА,
ПРВО ИЗДАЊЕ, ШКОЛСКА КЊИГА,
НОВИ САД 2016.**

Међу издањима последњих година посвећених делу Светога Саве, пажњу привлачи ово, млађим читаоцима намењено издање, за каквим је дуже времена постојала потреба. Ауторица књиге, доцент за средњовековну књижевност на Филозофском факултету у Новом Саду, је у складу са наменом књиге исту написала читљивим научно-популарним стилем. Једно од њених водећих настојања било је притом, да се читаоцима понуди исправљено виђење средњег века, насупротив увреженој представи о „мрачном добу” у историји цивилизације. Уједно се и сам Свети Сава (Рас 1175 – Трново 1236) представља као личност урођена у средњевековни животни свет, са свим његовим културним, политичким и др. особеностима. Поврх тога, као *човек средњег века који је толико присутан у нашем времену* – премошћујући дакле вишестолетну историјску дистанцу. Те на тај начин бивајући паралелно једном историјском фигуром из давних времена и истодобно нашим духовним савремеником, који својим постојаним утицајем зрачи такође у саму нашу савременост. Књига пружа скицу визије Светога Саве, као личности од које почиње историја „српске културе, државности, законодавства, књижевности”, али такође и медицине, ктиторства, црквене управе, светитељства... Штавише, утврђује се да је он изузетна појава у *читавај источно-хришћанској традицији*. Његово дело се приказује у временском распону од примања монашког чина 1192. до другог

ходочашћа у Свету земљу 1234–1235. године, када је пре поласка на путовање архиепископски трон препустио свом ученику Арсенију – чије се мошти данас чувају у манастиру Ждребаоник код Даниловграда. Кроз читаву књигу се наглашава неуобичајено широки спектар његових за живота развијених активности, као и својствена слојевитост и комплексност личности и дела. Као што је с обзиром на струку ауторице било и за очекивати, највише пажње се посвећује управо књижевно-историјским аспектима тог дела, укључујући киторство, нешто мање и недовољно осталим. Попут нпр. оним везаним за област медицине. Тако би најозбиљнији приговор који се може упутити овом издању био, да је несразмерно мало простора посвећено (црквено) правној и теолошкој димензији дела Светога Саве и њеном тумачењу. Рецимо његовој познатој *Крмчији*, као једном важном и своједобно утицајном правном документу. Стога би припремама другог издања, које ова књига свакако заслужује, било за препоручити ауторици обухватније укључивање и тих аспеката, уз консултовање и стручну подршку наших историчара права и теолога. У односу на биографски аспект, за који главни извор пружају два житија (Доментијан, Теодосије Хиландарац), се са правом указује, да је у њиховом средишту била не фактографија световног живота Светога Саве, него *преношење духовних порука*: „Битно је било представити духовне врлине главног јунака, уверити читаоца да је њега сам Бог изабрао да чини велика дела и подвиге, и показати како је својим узорним понашањем, залагањем, али и чудима која је чинио после смрти заслужио да постане светитељ”. Тако да онда данас „писати о Сави Немањићу значи писати *о ономе што о њему знамо, али и о ономе што не знамо, и што можемо само претпостављати*”. Изузимајући претходно поменути тематски мањак, ауторка је највећим делом успела уверљивим начином и у једном научно-популарном стилу реконструисати целовитост личности, животног пута и оствареног деловања Светога Саве.

Додатну вредност овог издања чине добро одабрани књижевни прилози из пера Ј. Јовановића Змаја, В. Илића, В. Попе, Д. Максимовић, М. Бећковића, М. Црњанског. Посебно су упечатљиве две строфе Попе, које снажним песничким изразом изврсно карактеришу дело светитеља:

*Лево од њега тече време,
Десно од њега тече време,
Путује без пута,
и пут се за њим рађа.*

Дакле, ради се о једном делу отпорном на утицаје проицања времена, које својим смислом и снагом трансцендира свагдашња историјска дешавања у њиховој мени. Те таквог дела, које самим својим одвијањем, путовањем, отвара цивилизацијски пут српског народа. Тако да је онда и Црњански са правом могао констатовати, да је *светла сен те руке над нама* сачувала онај „морал, високи морал, кроз векове, највећег дела нашег народа”, што је „чињеница јасна и извесна”. Ово издање је по свом приступу и стилу врло подесно за коришћење у средњим школама и старијим разредима основне школе. Поред оваквих несумњиво вредних и веома потребних научно-популарних издања чију појаву са задовољством региструјемо, треба указати на околност, да практично још увек не располажемо *критичким*, систематски научно обрађеним и детаљно коментарисаним издањем свеукупне рукописне заоставштине Светога Саве. У години великог јубилеја православља у нас, био би прави тренутак да се започне са тим захтевним послом, чије обављање ће најпре представљати одуживање дуга према према великом светитељу. Уједно у значајној мери одговорити потребама нашега времена за осмишљеним реаговањима у склопу суочавања са дилемама и изазовима новог миленијума. Реаговањима, за које се може потражити извесно надахнуће такође и у наслеђеним вредностима светосавског предања.

Црква манастира Ваведења Пресвете Богородице, Београд;
фото: Рајко Р. Каришић